

mögé. Nagyon jól van, hogy nem láthatjuk a jövőt, mert attól igen sokszor visszariadnánk.

Ha nehezen is, de megnyugszom Isten akarantába; Ő tudja, mit miért cselekszik. Őzv. Ubornyai Jánosné.

EGY HÁZ, EGY VILÁG

Ilyen házat, amilyenben Király Rózsa bölcsője ringott, mifelénk többé nem építenek. Erre a krónikaíró egy gondolattal se utal. Mégis: „Úgy írom le azt a házat, hogy ha valakinek kedve tartja megkeresni most, vagy bármikor a jövőben, könnyen rátaláljon.” Most, vagy bármikor a jövőben... Ezzel tulajdonképpen, vagyis aprólékos leírásával áttemeli a szülőházat az „örökkévalóságban”.

Ez a ház, ahogy áll valahol az örökkévalóságban, ezeken a porlandó papírlapokon, olyannyira ismerős számunkra, hogy nemcsak látjuk, hanem halljuk is kiskapujának, konyhaajtájának, padlásfeljáró létrájának nyikorgását-csikorgását, halljuk azokat a felhődördülő zajokat, amelyeket az akácfából eszkábált kisszék-kukoricamorzsóó ver, érezzük a nyitott szabad kéményes konyha koromszagát, de a tisztaszoba megüledett, mozdulatlan levegőjét is, legfőképpen mégis a hátsó szoba emberi melegét, előttünk a beizzadt kis ablak, a gőztől megfeketedett ablakkerettel, a mindig hideg tapintású, örök-ké párás ablakkallantúval.

Írók egy tollvonással elővarazsolják az egészet. Király Rózsa gondosan ügyel a legapróbb részletre is, a leírásból nem szeretne ki-

hagyni semmit, számára minden egyaránt fontos: teljességében szeretné fölidézni a szülői házat, hogy szándéktalan bizonyítása a végső-kig pontos legyen: így éltünk, ilyen körülmények között. Nem vádol senkit, sorait „az édes otthonra gondolva” rója.

Úgy gondolom, leírásának épp ebben van legfőbb hitele. Gyerekkorának házat idős korában nem egy összkomfortos ház, nem egy falusi villa erkélyéről szemlélve festi le. Király Rózsa nem tört ki abból a világból, amelybe beleszületett. Alighanem ez a világ tartja benne az egyensúlyt: nem rugaszkodik el tőle, de nem is siratja. Amikor szól róla, a saját világról, teljesen nyugodt a szívverése.

Ez vonathoztatható a 12 gombóc történetére is.

Mint ahogy manapság nem építenek többé olyan parasztházakat, amilyen Király Rózsa szülőháza volt s amilyen abban az időben falvainkban az átlagosnak, tehát a legelterjedtebbnek számított, úgyszintén elképzelhetetlen vidékünkön ma a 12 gombóc története. Egyedi esetek még előfordulhatnak, de általánosságban elképzelhetetlen. Király Rózsa gyerekkorában a 12 gombóc története ezen a tájon még általános lehetett.

Egy alapjában véve lesújtó szociális helyzetképet mond el a 12 gombóc története: a szegénység a

„zsíros” Bácskában olyan méretű volt, hogy a mincstelenek minden-napi főtt ételébe, a krumplis gombócba még lekvár se jutott! De hogyan mondja ezt el Király Rózsa? Mint a sok története közül egyet, egy mai gombócfőzése ürügyén. És olyan bensőségesen, szelíden, indulatmentesen, mintha egy családi történetet adna tovább. Mintha az egész világ gombócon élne „száritott kenyérmorzsával, zsíron megpirítva”.

Ezekkel a gombóccal nem állítja szembe a húsosfazekakat, a roskadásig megrakott asztalokat, pedig láthatott ilyeneket, urak cselédje volt. Nem állította szembe, mert minden figyelmét a 12 gombóc foglalta le. A saját világa. Ha Király Rózsa elhagyta, kerülte is ezt a szembeállítást, nem kerülheti ki az olvasó. Mosolya, míg ezt az egyszerű, hiteles történetet böngészi, lassan az ajkára fagy. Móricz Zsigmond Hét krajcára jut eszébe. S egyszerre mintha a híres

elbeszélés fojtogató légköre venné körül.

Király Rózsa megörökítette szülőházát — a falusi szegény ember tipikus hajlékát! —, úgy, hogy azt leírása alapján ezer év múlva is újjáépíthetnék. Őelőtte ezt a háztípust rég leírták, lerajzolták, lefényképezték a szakemberek. Mire való hát akkor egy ilyen leírás közrebocsátása, méghozzá egy laikus tollából?

Azért, mert az eddig áttekintett szövegek alapján úgy érezzük, hogy Király Rózsa krónikája, prózája nem egy régi hajlék, de egy egész világ, a névtelen Király Rózsa világát próbálja eredeti módon ábrázolni. Amikor elkezdjük ezeknek a szövegeknek a közlését, tulajdonképpen egy kockázatos kalandba bocsátkoztunk. Füzetről füzetre haladunk előre, s kíváncsian várjuk, mit tartogatnak a fellapozandók.

NÉMETH István